

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 19. května 2022 ve věci č. 31754/18 – *Bouras proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně konstatoval, že použitím služební zbraně policistou proti eskortované osobě, která během převozu vozidlem náhle a prudce napadla jeho kolegyni s úmyslem zmocnit se v rámci potyčky její nabitě zbraně, v důsledku čehož došlo k usmrcení této eskortované osoby, nebyl porušen článek 2 Úmluvy ve své hmotněprávní části, když jednání policisty bylo ospravedlnitelné a zcela nezbytné při obraně kolegyně.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2014 byl syn stěžovatelů vzat do vazby pro podezření ze spáchání trestného činu krádeže. Během eskorty z věznice k soudu syn stěžovatelů, kterému byly ruce spoutány v pozici před tělem, zaútočil náhle a prudce na policistku – velitelku eskorty sedící vedle něj na zadním sedadle vozidla s úmyslem ji odzbrojit a zmocnit se její nabitě zbraně. V obavě o život kolegyně druhý policista tvořící eskortu nejprve útočníkovi pohrozil použitím zbraně, posléze se bezúspěšně snažil útok za použití fyzické síly a obušku ukončit, a nakonec jediným výstřelem syna stěžovatelů smrtelně postřelil, když během potyčky ztratil z dohledu zbraň kolegyně a ruce útočníka. Vnitrostátní orgány oba členy eskorty opakovaně vyslechly, dále provedly balistické, genetické a forenzní šetření a vyslechly i svědky. Šetření mimo jiné zjistila četné stopy DNA syna stěžovatelů na pouzdru i zbrani velitelky eskorty a potvrdila intenzitu jeho útoku. Vnitrostátní orgány shledaly, že jednání policisty bylo přiměřené a zcela nezbytné kvůli bezprostřednímu ohrožení života jeho kolegyně. Nezjistily ani žádné porušení předpisů stran plánování a vedení eskorty, učinily však několik doporučení do budoucna.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že použití síly policistou, které vedlo k usmrcení jejich syna, nebylo zcela nezbytné, potažmo přiměřené žádnému z cílů uvedených v čl. 2 odst. 2 Úmluvy.

Soud nejprve připomněl, že ve vztahu k článku 2 Úmluvy v jeho hmotněprávní části musí posoudit, zda použitá síla k dosažení cíle byla zcela nezbytná a obzvláště striktně přiměřená situaci, které čelila zasahující osoba. Při posuzování, zda užití potencionálně smrtící síly bylo ospravedlnitelné, Soud zkoumá, zda zasahující osoba upřímně věřila, že bylo nezbytné její použití. Za tímto účelem musí Soud ověřit rozumnou povahu přesvědčení osoby při zohlednění všech okolností, za kterých se událost odehrála (viz. např. *Chebab proti Francii*, č. 542/13, rozsudek ze dne 23. května 2019, § 76).

Soud vyšel z toho, že výpovědi obou členů eskorty byly podpořeny balistickým, genetickým a forenzním šetřením (viz *Giuliani a Gaggio proti Itálii*, č. 23458/02, rozsudek velkého senátu ze dne 24. března 2011, § 181). Ve vztahu k útoku na velitelku eskorty uvedl, že kromě nálezu zakrváceného knoflíku z její uniformy lékařské vyšetření provedené bezprostředně pro události zjistilo na jejím těle pohmožděny, modřiny, dermabrazy a jiné stopy po úderech a škrábancích. Její tvrzení stran míry prudkosti útoku bylo posléze potvrzeno i forenzním expertem, který ho považoval za souladné s prvotními zjištěními a se zprávou vyšetřujícího lékaře. Analýza DNA dále zjistila několik stop DNA syna stěžovatelů, a to nikoli pouze na pouzdru zbraně velitelky eskorty, ale i přímo na několika místech zbraně samotné. To potvrzuje, že se syn stěžovatelů opravdu pokusil zbraně zmocnit. Dané zjištění pak mohlo u vnitrostátních orgánů vést k legitimnímu závěru o dobrovolném uchopení zbraně synem stěžovatelů. Současně vyšetřování prokázalo, že se policista před výstřelem marně několikrát snažil útok na kolegyni ukončit jinými mírnějšími prostředky; nejprve se uchýlil k ústnímu varování, posléze použil fyzickou sílu a obušek. Byť policista nebyl vybaven taserem a nevyužil slzný plyn, Soudu nepřísluší, aby spekuloval o vhodnosti použití jiných prostředků a nahrazoval úsudek osoby reagující ve zlomku vteřiny vlastním

posouzením (viz *Perk a další proti Turecku*, č. 50739/99, rozsudek ze dne 28. března 2006, § 72). Jakkoli může být žádoucí, aby takové prostředky byly rozšířeny za účelem postupného omezení používání smrtících metod, stanovení takové povinnosti bez možnosti zohlednění individuálních okolností případu by ukládalo státům a zasahujícím orgánům nadměrné břemeno, které by mohlo vést k výkonu činnosti na úkor životů policistů či životů jiných osob zejména kvůli nepředvídatelnosti lidské povahy. Zároveň vnitrostátní orgány výslovně uvedly, že za okolností projednávané věci by slzný plyn mohl zasáhnout jak velitelku eskorty, tak i samotného policistu. To by jen zhoršilo situaci, ve které se nacházeli. Soud také zdůraznil, že policista zasahoval v reakci na prudký a nečekaný útok, reagoval bez možnosti přípravy, přičemž členem eskorty se stal dobrovolně, aniž by v tomto ohledu měl profesionální zkušenosti (srov. *Chebab proti Francii*, cit. výše, § 81).

S ohledem na obtíže spojené s policejním dohledem v moderní společnosti, nepředvídatelnost lidského jednání a operativní rozhodnutí, která musí být přijata s ohledem na priority a zdroje, je třeba rozsah pozitivních povinností úřadů interpretovat způsobem, který na ně neuvaluje nepřiměřené břemeno (viz *Chebab proti Francii*, cit. výše, § 82). V dané věci policista jednal v upřímném přesvědčení o ohrožení života své kolegyně a věřil, že bylo nezbytné uchýlit se k použití síly, což mu umožňovalo použít vhodné prostředky k obraně kolegyně. Uvedené aspekty nebyly v průběhu vyšetřování zpochybněny. Rozhodnutí o použití zbraně vyústilo toliko v jediný výstřel, jemuž předcházelo varování, a poté, co jiné prostředky selhaly. Nad rámec prokázaného nezákonného násilí, jehož byla velitelka eskorty obětí, a existence hrozby pro oba členy eskorty, pokud by se útočníkovi podařilo zmocnit zbraně, Soud zdůraznil, že balistická expertíza potvrdila nebezpečí možnosti stisknutí spouště při užití dostatečného tlaku, a to bez větších obtíží i ze strany osoby, která je spoutána. Současně nic nenasvědčuje tomu, že by policista kvůli bezprostředně hrozícímu nebezpečí mohl reálně uvažovat o míření na jinou část těla útočníka, aby byl útok ukončen a ochráněn život jeho kolegyně.

Vzhledem k jednání syna stěžovatelů, jeho úmyslu zaútočit na velitelku eskorty a zmocnit se její nabitě zbraně i přes intervenci jejího kolegy, který se jej marně snažil odradit a získat na něm kontrolu, v situaci, která byla zvláště nebezpečná pro něj i jeho kolegyni, jeho rozhodnutí o použití zbraně bylo možné za okolností projednávané věci považovat za oprávněné a absolutně nezbytné k obraně osoby proti nezákonnému násilí dle čl. 2 odst. 2 písm. a) Úmluvy (*Mendy proti Francii*, č. 71428/12, rozhodnutí ze dne 4. září 2018, § 33). Soud pak nepřisvědčil tvrzení stěžovatelů, že by vnitrostátní orgány založily svá rozhodnutí stran posouzení zákonnosti smrtícího výstřelu a rozhodnutí o oprávněném použití zbraně na zabránění útěku jejich syna, když toto bylo pouze zmíněno v počáteční fázi vyšetřování.

K přípravě a vedení eskorty Soud uvedl, že správní šetření vnitrostátních orgánů nezjistilo žádné porušení platných předpisů. Z doporučení vzešlých z šetření za účelem zlepšení eskortní činnosti do budoucna pak nelze vyvozovat uznání odpovědnosti či pochybení v dané věci. Obdobně informace od vězeňských orgánů nepoukazovaly na možnou existenci natolik závažného rizika útoku, aby to odůvodňovalo přijetí zvlášť přísných bezpečnostních opatření při provádění eskorty – a to tím spíše, že během dřívější eskorty syna stěžovatelů mezi vazebními věznicemi k žádnému incidentu nedošlo. Soud tak neshledal, že by eskorta nebyla naplánována či vedena tak, aby se minimalizovalo riziko ztráty života syna stěžovatele či policistů (viz *Muhacir Çiçek a ostatní pro Turecku*, č. 41465/09, rozsudek ze dne 2. února 2016, § 64).

Dle Soudu proto k porušení článku 2 Úmluvy nedošlo.